

O svobodě slova

Slavnostní udílení cen Bronislavy Müllerové Vzdělávací nadace Jana Husa
29. dubna 2011

Milí přátelé!

Při udílení cen Bronislavy Müllerové je na místě připomenout si zápasy o svobodu slova mluveného, tištěného a zpívaného v minulosti. Chtěl bych připomenout Karla Havlíčka Borovského. Narodil se v roce 1821 a zemřel roku 1856 v třiceti pěti letech!

Právě on bojoval celý život o svobodu tištěného slova. Byl přesvědčen, že i kdyby vláda zrušila všechny svobody a zůstala by jen svoboda pro vydávání novin a časopisů – a knih – že by byla s to vybojovat všechny ostatní občanské svobody...

Od Františka Palackého přejal jeho humanitní program, z něhož i on vyvodil odpor k násilné revoluci a násilí vůbec. „Trvá jen to, co je zbudováno na mírnosti“. Po porážce málo připravené revoluce v roce 1848 zformuloval zásady zákonného boje a odporu proti nespravedlivé vládě:

- 1) Zákonné odmlouvání a odpírání při bezprávných poručeních a porušeních..
- 2) Veřejné horlení proti bezpráví a pro právo na všeliké možné správné cestě, nejvíce pomocí domácího i zahraničního tisku..
- 3) Vynalézání a užívání všech cest a prostředků, kterými by se pravda a přesvědčení vlastenecké do lidu vštěpovalo... Prostředkové takové jsou: tisk, písemné sdělování, listy, demonstrace tj. projevování smýšlení, přípitky, schůzky a shromáždění. zvláště pronásledovaných atp. kde by pak nebylo mluvení včas či na místě, tu výrazné mlčení...
- 4) Rovněž důležité jest nepotlačitelné projevování soucitnosti a součastenství při veřejném ukřivdění a bezpráví, zvláště při procesech aj.

Je pozoruhodné, jak právě z těchto Havlíčkem formulovaných zásad vyrostlo po 126 letech hnutí Charta a činnost Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných. Což nebyla Bronislava Müllerová a další především vynalézaví na užívání všech cest a prostředků k šíření zákonného odporu proti nesvobodě nebo oklešťování občanských práv a svobod.

„Národ nevzdělaný, kdyby se celý zkrvácel samými revolucemi, nedocílí přece svobody a práva, nebo bude vždy znovu ošizen a do libovlády nazpět vtlačen. „ A jinde: „Aby se správa celé země dle nejlepšího způsobu vedla, musí být ve všem veřejnost... K tomu účelu musí být svoboda tisku, aby každý mohl o své záležitosti veřejně své mínění pronést a aby vláda neměla moci smýšlení zabraňovati.“

Dnešní situace je ovšem jiná, než byla v roce 1850 či v roce 1977.

Ale jak tomu bylo za první republiky?

Jaroslav Šimsa už v roce 1925 po svých prvních zkušenostích žurnalistických napsal: (13.ledna 1925) „U nás noviny jsou vlastně obchod, teď vidím do žurnalistické organizace zblízka; dělat vládního novináře těžko, a dělat opozičního ještě těžší; takovou samostatnost jako měl Havlíček, je dnes nemyslitelné; je to bída.“

Dokážeme dnes a Vy, účastníci soutěže Nadace uhájit svobodu tisku proti moci peněz a obchodu? Proto je téma „svoboda slova“ nejen historická záležitost nebo jen téma pohledu do země, kde se o tuto svobodu usiluje, ale je to náš a Váš osobní úkol, ba přímo poslání.

„Nejdůležitější však jest při tom ctít ta, aby člověk nezoufal v dobré věci své vlasti, aby podržel dobrou víru v její budoucnost, ovšem radši s ní trpěl a podle možnosti pomáhal, než ji opustil.“ Karel Havlíček Borovský

Jan Šimsa